

ЗАКОН ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Обн., ДВ, бр. 92 от 17.10.2003 г.
кн. 11/2003 г., стр. 125
т. 4, р. 2, № 251

Глава първа ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. (1) Този закон урежда принципите и механизмите за провеждането на държавната политика за насърчаване на научните изследвания в Република България.

(2) Научните изследвания са национален приоритет и имат стратегическо значение за развитието на страната.

Чл. 2. (1) При условията и по реда на този закон и в съответствие с Националната стратегия за научни изследвания се насърчава научноизследователската дейност с доказана значимост и международно признание, която включва научни изследвания, свързани със:

1. решаването на важни проблеми на страната в областта на икономиката, обществените процеси и човешките ресурси;
2. националната идентичност, българската история и култура;
3. развитието на инженерните науки и иновациите;
4. създаването на нови научни знания.

(2) Научноизследователската дейност обхваща фундаменталните и приложните изследвания, както и разпространението на научните резултати.

Чл. 3. Научноизследователската дейност се основава на принципите на етичност, прозрачност, публичност, достъпност и приложимост.

Чл. 4. (1) Насърчаването на научноизследователската дейност обхваща финансовото стимулиране на научните изследвания, създаването на условия за използване на научния потенциал и неговото развитие в съответствие с приоритетните насоки за развитие на страната, създаването на условия за защита и за реализация на научни продукти и подпомагане на разпространението им във всички области на обществения живот.

(2) Финансовото стимулиране на научните изследвания се осъществява по начин, който гарантира ефективност и прозрачност на ползването на обществените средства.

(3) Предимство при международното сътрудничество има включването в общеевропейското изследователско пространство и в рамковите програми на Европейския съюз.

Чл. 5. Този закон създава условия за усъвършенстване на организацията за финансиране на научните изследвания от държавата за постигане на:

1. нови научни постижения и използването им за повишаване качеството на живот в страната;
2. нови възможности за научното развитие като източник за повишаване ефективността на икономиката;
3. повишаване обществената значимост на научните изследвания;
4. експертно независимо оценяване и наблюдение на научните изследвания;
5. развитие на човешките ресурси чрез повишаване ролята на научните изследвания при обучението във висшите училища;
6. увеличаване общия обем на средствата и инвестициите в областта на научните изследвания;
7. насочване на обществените средства към стратегически важни научни области, определени от Националната стратегия за научни изследвания;

8. ускоряване на международното и интердисциплинарното сътрудничество.

Чл. 6. (1) Средствата за финансово насърчаване на научните изследвания се осигуряват от субсидия от държавния бюджет и от други източници, като специализирани фондове, обществени поръчки, национални научни програми и проекти на различни ведомства, в съответствие с целите и приоритетите, определени от Националната стратегия за научни изследвания.

(2) Държавата:

1. разработва и провежда националната политика в областта на научните изследвания;
2. създава условия за повишаване обема на финансовите средства за научни изследвания;
3. подпомага подготовката и квалификацията на специалисти в областта на научните изследвания;
4. насърчава финансирането и изпълнението на национални научни програми;
5. насърчава научноизследователската дейност;
6. създава условия за привличане на млади специалисти в научни разработки и разпространение на знания;
7. подпомага участието в международния обмен на знания чрез изпълнение на съвместни проекти и програми и други форми на сътрудничество.

(3) Министерският съвет може да подпомага участието на български научни колективи в международни организации и програми за научни изследвания.

Глава втора

ФОРМИРАНЕ НА НАЦИОНАЛНА НАУЧНА ПОЛИТИКА

Чл. 7. (1) Националната политика в областта на научните изследвания се провежда от Министерския съвет чрез министъра на образованието и науката в съответствие с Националната стратегия за научни изследвания, приета от Народното събрание по предложение на Министерския съвет.

(2) Не по-късно от два месеца преди изтичането на сроковете за съставяне на държавния бюджет за съответната година министърът на образованието и науката внася за одобряване от Министерския съвет годишен доклад за състоянието и развитието на научните изследвания в научните организации и висшите училища. В срок до два месеца след одобряването на доклада министърът на образованието и науката го публикува по подходящ начин.

(3) Докладът съдържа:

1. анализ и отчет на научните изследвания и на международното научно сътрудничество в съответствие с Националната стратегия за научни изследвания;
2. програма и план за действие за следващата година, включващи целите, мерките, финансовите инструменти и средствата за осъществяването им в съответствие с Националната стратегия за научни изследвания.

(4) Отчетът и анализът се изготвят на базата на докладите за състоянието на научноизследователската дейност на научните организации и висшите училища и отчета по програмите и проектите, финансирани от фонд "Научни изследвания", предоставени от тях в Министерството на образованието и науката до края на третото тримесечие на текущата година.

Чл. 8. При провеждане на държавната политика за насърчаване на научните изследвания министърът на образованието и науката се подпомага от Национален съвет за научни изследвания, наричан по-нататък "съвета".

Чл. 9. Съветът:

1. участва в разработването на Националната стратегия за научни изследвания и доклада за състоянието и развитието на научните изследвания в научните организации и висшите училища;

2. дава становище по докладите на научните организации и висшите училища за състоянието на научната и изследователската дейност в тях;

3. дава становища за участието на Република България в международното научно сътрудничество;

4. изготвя анализ за състоянието на научните изследвания и научното сътрудничество на Република България;

5. по искане на министъра на образованието и науката дава становища и по други въпроси, свързани с развитието на научните изследвания.

Чл. 10. (1) В състава на съвета се включват министърът на образованието и науката и 19 членове, от които един представител на Министерството на икономиката, един представител на Министерството на финансите, седем представители на висшите училища, предложени от Съвета на ректорите, четирима представители, предложени от Управителния съвет на Българската академия на науките, двама представители, предложени от Министерството на земеделието и горите, председателят на Изпълнителния съвет на фонд "Научни изследвания", двама упълномощени представители на организациите на работодателите, посочени след споразумение на техните председатели, и един представител на неправителствени организации на учените, посочен след споразумение на техните председатели.

(2) Министърът на образованието и науката е председател на съвета.

(3) За членове на съвета се предлагат утвърдени учени - хабилитирани лица, които са представители на различни научни области и имат опит във формирането и провеждането на научна политика.

(4) Министърът на образованието и науката определя със заповед членовете на съвета за срок 5 години без право на повече от два последователни мандата.

(5) Съветът може да кани на своите заседания представители на деловите среди и на обществени организации, които участват с право на съвещателен глас.

(6) За работата си в съвета неговите членове получават годишно възнаграждение в размер до 5 минимални работни заплати, определено от министъра на образованието и науката.

Чл. 11. Министърът на образованието и науката предлага за приемане от Министерския съвет Правилник за организацията и дейността на Националния съвет за научни изследвания.

Чл. 12. Администрацията на Министерството на образованието и науката обслужва дейността на съвета.

Чл. 13. (1) Създава се фонд "Научни изследвания" като юридическо лице със седалище София.

(2) Фонд "Научни изследвания" има за цел да подкрепя проекти и дейности за насърчаване на научните изследвания, съобразени със:

1. Националния план за икономическо развитие;

2. национални предприсъединителни и присъединителни програми и стратегии за средносрочен период;

3. ратифицирани рамкови програми с определени приоритети на Европейския съюз.

(3) Фонд "Научни изследвания" е второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на образованието и науката.

(4) Администрацията на Министерството на образованието и науката обслужва дейността на фонд "Научни изследвания".

Чл. 14. Органи за управление на фонд "Научни изследвания" са изпълнителният съвет, председателят на изпълнителния съвет и управителят. Те се избират и осъществяват дейността си в съответствие с правилника на фонд "Научни

изследвания", утвърден от министъра на образованието и науката, съгласувано с министъра на финансите.

Чл. 15. Създават се постоянни и временни научно-експертни комисии към фонд "Научни изследвания" за извършване на оценка и класиране на кандидатстващите в конкурсите научноизследователски проекти.

Чл. 16. (1) Членовете на изпълнителния съвет и на научно-експертните комисии, с изключение на представителя на Министерството на образованието и науката и управителя на фонда, получават възнаграждение, равно на минималната месечна работна заплата за страната. Те имат право на възнаграждение само за месеците, през които са участвали в заседания.

(2) Членовете на изпълнителния съвет отговарят солидарно за имуществените вреди, които са причинили виновно на фонда.

Чл. 17. Председателят на изпълнителния съвет се избира измежду неговите членове за срок от две години без право на два последователни мандата.

Чл. 18. Министърът на образованието и науката съгласувано с изпълнителния съвет сключва договор за управление с управителя на фонд "Научни изследвания" и определя възнаграждението му.

Чл. 19. Фонд "Научни изследвания" поддържа регистър за научната дейност в Република България, който съдържа следните данни:

1. научни организации;
2. учени в Република България;
3. информация за научните проекти, ръководителите, научните постижения и публикациите, свързани с проектите;
4. получатели на средства от субсидията от централния бюджет;
5. изпълнители на научни изследвания;
6. програми и проекти в областта на научните изследвания, финансирани от държавата.

Чл. 20. Физически и юридически лица, кандидатствали и получили финансиране по реда на този закон и на други нормативни актове, изпращат във фонд "Научни изследвания" данни за включване в регистъра за научната дейност.

Глава трета

НАСЪРЧАВАНЕ НА НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Чл. 21. (1) Приходите на фонд "Научни изследвания" се набират от:

1. субсидия от държавния бюджет;
2. собствени приходи от дейността на фонда - от интелектуални права над научни продукти, защитени патенти;
3. дарения и помощи от национални и международни финансови институции и организации и средства по международни споразумения;
4. дарения от физически и юридически лица;
5. постъпления от лихви върху средства на фонда.

(2) Придобиването на права на интелектуална собственост върху продукти, чието създаване е резултат от научно изследване, финансирано със средства на фонда, се урежда с договор между страните.

Чл. 22. Средствата на фонда се разходват за:

1. изпълнение на Националната стратегия за научни изследвания;
2. целево финансиране на национални научни програми;
3. провеждане на фундаментални научни изследвания;
4. участие в международни програми и проекти, свързани с научни изследвания;
5. подготовка и реализация на демонстрационни проекти;
6. научни издания;
7. награди за научни постижения;

8. организиране и провеждане на форуми, свързани с научния обмен и интегрирането на научните процеси;

9. заплащане на част от лихвения процент при отпуснати банкови кредити по проекти на висши училища и научни организации, включени в Националната стратегия за научни изследвания, които разработват научни продукти и/или изграждане на научна инфраструктура;

10. професионално развитие на учени и изследователи;

11. издръжка на дейността на фонда.

Чл. 23. (1) Фонд "Научни изследвания" насърчава научните изследвания в рамките на програмата в приетия от Министерския съвет годишен доклад, като:

1. подпомага финансово научните организации и висшите училища на базата на проектно-програмно финансиране;

2. финансира проекти, разработки и демонстрационни проекти в определените от фонда научни направления;

3. финансира проекти, разработки и демонстрационни проекти на млади учени.

(2) Стратегически научни изследвания и проекти могат да бъдат финансирани съвместно от фонд "Научни изследвания" и други бюджетни институции.

Чл. 24. Насърчаването на научните изследвания се осъществява чрез отпускане на целеви финансови средства въз основа на конкурс, проведен при условията и по реда на този закон.

Чл. 25. Критериите, по които се оценяват кандидатстващите в конкурсите проекти, са:

1. актуалност и значимост на научната проблематика;

2. съотнесимост с регионалните, националните и европейските приоритети в областта на научните изследвания;

3. качество на научните изследвания - предмет на проекта;

4. очаквани резултати, свързани с практическото прилагане или решаване на социални проблеми;

5. балансираност на разходите;

6. балансираност при определяне на възрастовия състав.

Чл. 26. Конкурсната процедура се открива въз основа на решение на изпълнителния съвет със заповед на управителя на фонда, която съдържа:

1. наименование на конкурса;

2. общия размер на финансовите средства, които ще бъдат предоставени за научни изследвания по конкурса;

3. срок за подаване на документите;

4. специални изисквания към кандидатите и техните проекти, когато има такива.

Чл. 27. Поканата към кандидатите за участие в конкурсната процедура се публикува в централен ежедневник. Тя трябва да съдържа информация за обстоятелствата по чл. 26.

Чл. 28. Научно-експертните комисии извършват оценка на представените проекти съобразно критериите по чл. 25 и ги класират при условия и по ред, определени с Правилника на фонд "Научни изследвания".

Чл. 29. (1) Класираните от научно-експертните комисии проекти се представят за одобряване от изпълнителния съвет. Изпълнителният съвет определя, в рамките на общия размер на финансовите средства по конкурса, кои от проектите ще получат финансиране и неговия размер.

(2) Въз основа на решението на изпълнителния съвет управителят на фонд "Научни изследвания" сключва договор, в който се определят условията за финансиране и изпълнение на проекта.

Чл. 30. (1) Получените средства се отчитат при условия и по ред, посочени в договора.

(2) Средствата, изразходвани не по предназначение, се възстановяват на фонд "Научни изследвания" в пълен размер заедно със законната лихва.

Чл. 31. Членовете на Националния съвет за научни изследвания, на изпълнителния съвет на фонд "Научни изследвания" и на научно-експертните комисии не могат да кандидатстват по време на мандата си самостоятелно и като членове на научни колективи за финансиране от фонда.

Чл. 32. Средства от фонд "Научни изследвания" могат да се изразходват за придобиване на интелектуална собственост.

Чл. 33. Държавата може да подпомага и насърчава научните изследвания чрез данъчни, кредитно-лихвени, митнически и други финансови и икономически облекчения, както и финансирания при условия и по ред, определени в съответните специални закони.

ДОПЪЛНИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

§ 1. По смисъла на този закон:

1. "Научна организация" е юридическо лице, което извършва научни изследвания в съответствие с действащото законодателство.
2. "Демонстрационен проект" е проект, който дава възможност да се провери резултатът от разработката на научен продукт или технология.
3. "Програмно финансиране" е финансиране на програми, които се осъществяват под формата на изследователски и инфраструктурни проекти.
4. "Научно-експертна комисия" е комисия, включваща хабилитирани лица от една или сродни специалности в една или различни научни области.
5. "Млад учен" е учен, който е придобил или е в процес на придобиване на образователна научна степен "доктор" и не е по-възрастен от 35 години.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. В срок до четири месеца от влизането в сила на закона по предложение на министъра на образованието и науката Министерският съвет приема Правилник за организацията и дейността на Националния съвет за научни изследвания.

§ 3. В срок до три месеца от влизането в сила на закона министърът на образованието и науката съгласувано с министъра на финансите издава Правилник на фонд "Научни изследвания".

§ 4. В срок до шест месеца от влизането в сила на закона Министерският съвет приема Национална стратегия за научни изследвания.

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

Законът е приет от 39-то Народно събрание на 2 октомври 2003 г. и е подпечатан с официалния печат на Народното събрание.